

מראי מקומות - יבמות

סא:

דכל האיסור בעולה לכ"ג הוא רק אם בא עליה ע"י נישואין, אבל שלא ע"י נישואין אין חילוק בין כ"ג לשאר אדם. וע' באבנ"מ (ו). דתי' דכיון דאמר' לעיל דבעולת עצמו אם נשא נשוי, כיון דסופה להיות בעולה תחתיו, א"כ נמצא דכל האיסור של בעולת עצמו הוא רק ע"י הקיחה, אבל אין איסור בהביאה. וא"כ, כל זמן שהיתה קטנה ובא עליה, אין איסור, אף דבעולה היתה. אבל כיון שנתגדלה, ועכשיו עושה בה קיחה מדאורייתא, א"כ שוב עובר על האיסור ליקח בעולה. אבל לעולם אם בועל סתם בעולה, עובר על העשה אפי' בלא קידושין [ובדף ס' הבאנו דהמל"מ עצמו הבין בשי' הרמב"ם דגם בבעולת עצמו נעשית חללה, וא"כ לשיטתו א"ש, שלא הי' יכול לתרץ כתי' האבנ"מ].

ה. ב"ש אומרים ב' זכרים, וב"ה אומרים זכר ונקבה אי' בירושלמי דס"ל לב"ה דאף זכר ונקבה, אבל כ"ש ב' זכרים, דאל"כ הו"ל מתני' מקולי ב"ש וחומרי ב"ה. וכ' הרשב"א דמגמ' דילן משמע דב"ה ס"ל דזכר ונקבה דוקא, אבל אין זה מקולי ב"ש, לפי שב"ש מקפידים ג"כ על ב' זכרים דוקא. אולם הביא מרש"י דב"ש ס"ל דב' זכרים וכ"ש זכר ונקבה, ולפ"ז ק' שהוא מקולי ב"ש, אבל ברש"י לפנינו אי' דב"ש ס"ל דוקא ב' זכרים, וא"כ א"ש.

ו. אע"פ שיש לאדם כמה בנים, אסור לעמוד בלא אשה שנאמר לא טוב וכו'

כ' הריטב"א דטעם הדבר הוא משום הרהור, ולפ"ז לכאו' צ"ל דהכתוב שהביאה הגמ' הוא אסמכתא בעלמא. וע' במלחמות (כ). בדפי הרי"ף דמשמע דנסתפק אם דין זה הוא דאורייתא או לא, וכ' הבית שמואל (א, ג') דהרמב"ן מסופק בזה, אבל מהרמב"ם מבואר שהוא מדרבנן. וע' בפתחי תשובה (שם, י"ב), שהביא דהרי"ף ס"ל שהוא איסור דאורייתא. וראוי להביא כאן מש"כ הערוך השלחן (שם, ז'), וז"ל - "ומסתמת לשון הש"ס והפוסקים משמע שאין חילוק בזה, ואפי' אם הוא זקן חייב ליקח אשה. והנה ראינו ושמענו גדולים וטובים שלעת זקנותם במיתת אשתם אינם נושאים אשה עד יום מותם, ואפשר לומר דכיון דאין זה מן התורה (וצ"ע למה הי' פשוט לו כ"כ, כנ"ל דעכ"פ הרי"ף ס"ל שהוא דאורייתא וגם הרמב"ן נסתפק בזה) וקרא דלא טוב היות האדם לבדו אסמכתא בעלמא הוא לענין זה, והטעם הוא רק משום הרהור עבירה, והם יודעים בעצמם שרחוקים מהרהור מפני זקנתם וחולשתם, לכן פוטרים א"ע מזה, וכן אם יודע בעצמו שקשה עליו להזדקק לאשה ודאי דפשוט, וכ"ש כשאין לו במה לפרנסה".

ז. נפק"מ למכור ס"ת בשביל בנים

כ' תוס' דגם נפק"מ לענין הא שיש לו לישא בת בנים, וכוונת הגמ' לומר דזה נמי נפק"מ. עוד כ' דאולי הנפק"מ הוא דוקא לענין מכירת ס"ת, דלענין נישואין לבת בנים, לעולם מצוה לישא בת בנים. וכ' הריטב"א דלפי מה דאי' לקמן (סב:) דאפי' אחר שקיים מצות פרו ורבו יש לו להשתדל לפרות ולרבות עוד, משום לערב אל תנח ידיך, א"כ גם יש למכור ס"ת בשביל זה. אבל כ' דלמצוה יש לו לישא אשה כדי לינצל מהרהורים, אולם אף דמצוה לעשות כן, אין מוכרין ס"ת בשביל זה.

א. זונה כשמה דברי רבי אליעזר

פרש"י, דל"ר"א אין זונה אלא מאשת איש. והק' הקרן אורה, למה נאמרה זונה בכ"ג, מ"מ, אם נתגרשה מבעלה, הרי גרושה היא, ואם נתאלמנה, הרי אלמנה [ואם זינתה תחתיו הרי אסורה לו כמו בכל בעל משום סוטה]. וכ' לדחות דע"כ ס"ל לר"א דבא הכתוב לעבור עליו בב' לאוין. אולם הק' הערוך לנר על תי' זה, דהא קי"ל דכל היכי דדריש דרשינן, וא"כ הו"ל לאוקמי כמו א' משאר תנאי. ולכן תי' דהך קרא דזונה דכתי' בכ"ג הוא רק בשביל גזרה שוה דאי' בקידושין (עז) מה זרעו חולין, וכ'.

ב. ר' מתיא בן חרש אומר, אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בעלה בדרך, עשאה זונה

הק' רעק"א, למה צריך להא דעשאתה זונה ע"י ביאתו, הרי כאן אינה שותה, כיון דהבעל אינו מנוקה מעון, וא"כ אפי' אם לא עשאה בביאתו זונה, פסולה לכהונה, מטעם ספק סוטה (ואולי י"ל ע"פ מה שהביא רש"י לעיל נח: ד"ה ר' פפא דיש תנא דלא ס"ל להך דרשה דאינה מנוקה מעון, א"כ י"ל דבאמת שותה, אבל כבר תמחו תוס' שם דודאי אין שיטה כזו). וכ' דאולי יש נפק"מ לענין מלקות, דמכח האיסור ספק סוטה, אינה אסורה אלא מדין ונטמאה, שהוא איסור עשה, משא"כ אם זונה ודאית היא משום בעילת בעלה, אז יש עליה לאו דזונה. אולם ע' בערוך לנר דמפקפק בת' זה, דכ' רש"י ואם מת אסורה לכהן, ומשמע דחידש כאן איסור, ולא רק מלקות. ולכן כ' דאפשר דס"ל לרש"י דאם אחר שבא עליה באו עדים דבאמת לא זינתה באותה סתירה, א"כ יצא דודאי אין בה איסור ונטמאה עכשיו, שהרי ודאי לא זינתה, ואינה עוד ספק סוטה. אבל כיון שהבעל בא עליה בשעה שהיתה אסורה לו, א"כ אף דאח"כ נתגלה דלא זינתה בסתירה, מ"מ היא היתה אסורה בשעת מעשה, וממילא זונה היא. וסיים דלא נתברר לו דין זה, ולכאו' כוונתו דאולי כיון דאח"כ נתברר שלא זינתה, אולי גם מה שבא עליה הבעל בדרך למפרע לא הוי עון, דנמצא דבאמת ביאה מותרת היתה.

ג. ר' אלעזר אומר, פנוי הבא על הפנוי שלא לשם אישות עשאה זונה

כ' המגיד משנה (אישות א, ד') דמכאן ראי' לשיטת הרמב"ם (שם) דהבועל אשה שלא לשם אישות לוקה, דאף דלא קי"ל כר"א, מ"מ משמע דאיסור לאו איכא, דאי מן התורה הי' מותר, היכי אמר ר"א דמקרי זונה [דהיינו, דמשמע דזה הי' דבר פשוט לכ"ע, ואינה מח' אם מותר או אסור]. אולם, ע' בתוס' הרא"ש (לעיל טו: ד"ה קסבר) דדן בעכו"ם הבא על בת ישראל, דמותר מן התורה, ומ"מ אסור הולד לכהונה. וכ' "וזה אין תיממה היכי פסלה ביאת היתר לכהונה, דאשכחן אפי' פנוי הבא על הפנוי לר' אלעזר", אלמא דס"ל דאין איסור, אפי' לר"א, ומ"מ נעשית זונה.

ד. לאימת קני לה לכי גדלה, בעולה היא

העיר המשנה למלך (איסורי ביאה י"ז, ט"ו ד"ה שוב האיר), דמשמע מהגמ' דכל ההקפדה על הכ"ג הוא מה שלקחה לאחר שגדלה וכבר בעולה היא. ולמה לא הק' יותר, איך בא עליה כשהיתה קטנה, הא בעולה אסורה לכ"ג. ורצה להוכיח מזה כשי' הרמב"ם